

Велику популярність, і не тільки в Україні, а й за кордоном, вже отримала «Смідинська капуста» із с. Смідин Волинської області. Мешканці села актуалізують страву через «дегустаційну коробку», що стало можливим завдяки гранту УКФ. З настанням мирних днів, с. Смідин може стати значною туристичною локацією.

Елемент «Глядіння пчіл по-баївські» (Волинська область) ніби не є гастрономічним, але до нього входить Музей бджільництва, який є однією з локацій туристичного магніту «Луцьк — Берестечко» під назвою «Музей меду». Локація вже давно відома не тільки українським туристам. До туристичних магнітів Волині включений вже добре відомий туристам, які відпочивали на Шацьких озерах, «світязький пончик». До Великої війни навіть проводили Фестиваль пончиків.

У Луцьку не оминули увагою і караїмський пиріжок з м'ясом ет-аяклак, традиція приготування якого, з досвіду караїмів Мелітополя, включена до Національного переліку. Пояснення цього можна знайти в історії, адже в Середньовіччі в Луцьку також була значна караїмська громада. Пиріжок, правда, дещо змінений (з м'ясом і капустою), включений до гастрономічної екскурсії Луцьком.

В областях України використовуються різні інноваційні методи актуалізації НКС. Наприклад, «Віртуальний музей гастрономічної спадщини «Вітрина Закарпаття», який презентує традиції приготування страв різних етнічних груп Закарпаття. На Одещині презентували «Екокультурний маршрут “Тарутинський степ”», де серед інших пам'яток туристам пропонують страви: «дерпана мідіна», «старосільська качка по-білому і по-чорному», «бородинський супергусак, запечений в тандирі» та ін.

Цікаву форму актуалізації НКС обрали на Закарпатті. Там традиції гастрокультури презентували в Ужгородському музеї-скансені. Гостям пропонували «Чернянська начанку»; «Новоселицьку слив'янку»; «Варіння леквару (повидла)» та ін.

Отже, у регіонах України є різні форми презентації нематеріальної культурної спадщини (фестивалі, презентації, посилки зі стравами), серед яких найбільш результативним її використання її елементів у туризмі — у гастромашрутах і комплексних маршрутах (туристичні магніти Волині). Можна зазначити, що туризм і нематеріальна культурна спадщина є взаємовигідними: туризм сприяє актуалізації НКС, а НКС сприяє розвитку туризму, що в підсумку найбільше значення має для місцевих громад, особливо невеликих містечок і сіл.

А. Сошніков

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ СТУДЕНТАМИ-МУЗЕЄЗНАВЦЯМИ

A. Soshnikov

FORMS AND METHODS OF STUDYING THE HISTORY OF THE ANCIENT WORLD BY MUSEUM STUDIES STUDENTS

Історія стародавнього світу відкриває багато цікавого. Наполегливою працею стародавні люди обробляли поля, прокладали дороги, будували міста. Народи стародавніх країн зробили важливі винаходи та відкриття, багатьма з яких ми користуємось ще й зараз.

Наша подорож в історію стародавнього світу веде не тільки в далекі краї, але і в далеке минуле. Ми пройдемо крізь пальмові гаї на берегах Нілу та сутінки залів

Лувру і Британського музею, запленими шляхами Месопотамії та попливемо синіми водами Егейського моря, мандруватимемо під сонцем Еллади. Ми відвідаємо мертві міста в Анатолії, спустимося у випалені сонцем коридори піраміди Хеопса, піднінемося на вершину пагорба з видами на руїни Ніневії, і пройдемо стадіоном в Олімпії, присядемо біля афінського Акрополя, і темних вод, що течуть повз руїни Вавилону. Наш шлях — це не звична прогулянка для туристів, неодноразово ми звернемо з нього, щоб відвідати держави, які вже вимерли в той час, коли сучасний календар ще не з'явився. Ми відвідаємо казкові міста, палаці та храми, які були зруйновані тисячі років тому, століттями забуті і лише відносно недавно відкриті заново. Ми шукатимемо художні та технічні витвори цих зниклих світів, дізнаємося про них усе, що можна дізнатися, і спробуємо їх воскресити у всій красі та пишноті. Для цього вирушимо слідами людей, які відкрили ці стародавні світи, ці творіння та їхні таємниці.

Наша подорож, як може здатись, не є сучасною з точки зору тематики чи проблематики. На перший погляд, вона і «не актуальна», адже її мета — стародавні часи і культури. Але наше суспільство не віддає ці стародавні культури лише підручникам історії та енциклопедіям з історії мистецтва; воно й досі цінує всю їхню велич і вважає невід'ємною частиною своєї культурної спадщини; воно розуміє, що нинішній високий рівень культури зумовлений тим, що стоїть на плечах колосів. Без античної культури не відбулося би сучасної Європи, кращі твори античності є для нас канонам і недосяжним взірцем.

Що стосується посилання на неточність історичних знань, то в кожній науковій галузі ми знайдемо більшу чи меншу кількість тверджень точних, поруч із твердженнями неточними. Певний час лунали нападки на науковість історії, що ґрунтувалися на недостовірності її джерел, але вони стосувалися історії найдавніших епох, для яких наука, справді, не має достатнього матеріалу і змушена вдаватися до більш-менш сміливих припущень. Чим ближче ми підходимо до сьогодення, тим історія стає достовірнішою. Від музеєзнавця нині вимагаються не тільки критичне ставлення до джерел і вміння відновлювати дійсний зв'язок фактів, але й історичний об'єктивізм, тобто наукова безпристрасність.

Основою науково-методичної концепції вивчення історії стародавнього світу студентами-музеєзнавцями є цивілізаційний підхід. Поняття «цивілізація» спочатку розглядається як певна стадія суспільного розвитку, що настала після «варварства», а згодом (на прикладі історії Стародавньої Греції та Стародавнього Риму) — як певний рівень розвитку людини, суспільства та держави. У центрі уваги опиняються комплексні характеристики стародавніх суспільств з акцентами на культурі, релігії людині, її поведінці, способі життя, ментальності, повсякденності. На основі конкретного матеріалу утворюється уявлення про самоцінність кожного з народів давнини, його позитивний внесок у розвиток цивілізації на Землі. Отже, у процесі навчання формується системне висвітлення історії давніх цивілізацій у єдиному світовому контексті. На сьогодні, як і за часів Фукідида, історія продовжує залишатися «філософією в прикладах». Хочеться сподіватися, що цивілізаційна перспектива конкретних прикладів музеалізації стародавніх пам'яток допоможе студенту пройти нелегкий шлях від цікавості до розуміння.

Різноманітні методи викладання стародавньої історії сприяють підвищенню рівня фахової музейної освіти. Для молоді старовина часто асоціюється з ореолом таємничості і казковості, що можна використовувати для формування образного

уявлення про цей період всесвітньої історії. Таємничість виявляється в певних предметах, до яких можна доторкнутися, нібито торкнутися минулого, відчутти «дух часу». Особливий статус мають наочні матеріали, з опорою на які розкриваються причинно-наслідкові зв'язки, надається емоційне забарвлення розглянутій темі, виховуються естетичні почуття. Прикладами можуть слугувати серії портретів античних знаменитостей, а також тих учених, які зробили внесок у дослідження стародавньої історії цивілізацій; добірки матеріалу з історії одягу; тематичні добірки з історії скульптури, архітектури та містобудування. Ці матеріали використовуються на лекційних і семінарських заняттях. Оскільки отримати оригінальний артефакт не завжди можливо, то можна використовувати їх копії та фото.

Дослідницьку діяльність допомагає організувати письмове джерело — історичний документ, який відтворює дух епохи та особливості світогляду людей, які жили багато років тому. Робота над документами може здійснюватися в рамках семінарських занять, при написанні реферату на обрану тему або при виконанні завдань самостійного дослідження, пов'язаного зі збором інформації про життя людей у далекому минулому, про становлення держав і і законів. Однак важливо, щоб робота з першоджерелами не зводилась до простого ознайомлення, а трансформувалась у навчальне дослідження.

Ми використовуємо наступну тактику: студенти-музеєзнавці отримують зображення предметів для того, щоб визначити їхнє потенційне використання та отримати певні знання з історії того періоду, до якого цей предмет належав. Наприклад, їм надається можливість, використовуючи приклади єгипетських ієрогліфів, написати різні слова (наприклад, власне ім'я) або відгадати їх за символами. Цікавим є також читання тексту грецькою мовою. Зокрема, згадуються такі поняття, як агора, демократія, поліс. Студенти порівнюють грецький та український алфавіти, відзначають їхню схожість та відмінності. Таким чином, вони простежують розвиток письма від перших наскельних малюнків до сучасних алфавітів.

Для більш поглибленого вивчення всього курсу історії стародавнього світу важливим є знання історико-географічних об'єктів. Без знання карт та природно-кліматичного середовища неможливо зрозуміти політичну й економічну історію стародавніх суспільств, а також усвідомити єдність історичного процесу. Студенти отримують ряд завдань за контурними картами, які потребують попереднього ознайомлення з навчальною літературою.

Крім того, студентам необхідно опрацьовувати наукову, науково-популярну та художню літературу, що сприяє кращому засвоєнню програмного матеріалу. У результаті студенти покращують навички конспектування, навчаються давати оцінки та здійснювати критичний аналіз у формі рецензій.

Для того, щоб розвинути пізнавальні інтереси студентів, викладачеві необхідно використовувати в навчанні проблемні питання. Під час читання лекцій цей підхід вимагає від викладача визначення центральної проблеми кожної теми курсу, яку йому потрібно вирішити під час викладу матеріалу.

Таким чином, існує кілька шляхів активізації пізнавальної діяльності студентів щодо історії Стародавнього світу.